

Briefwisseling tusschen den Oud-Katholyken Pastoor J. Renftle te Mehring in Beijeren en den Aartsbisschop van Utrecht bij de Oude Klerezy in Nederland

<https://hdl.handle.net/1874/233873>

mm 10370 306 D 24 2

BRIEFWISSELING

TUSSCHEN

den Oud-Katholyken Pastoor J. RENFTLE

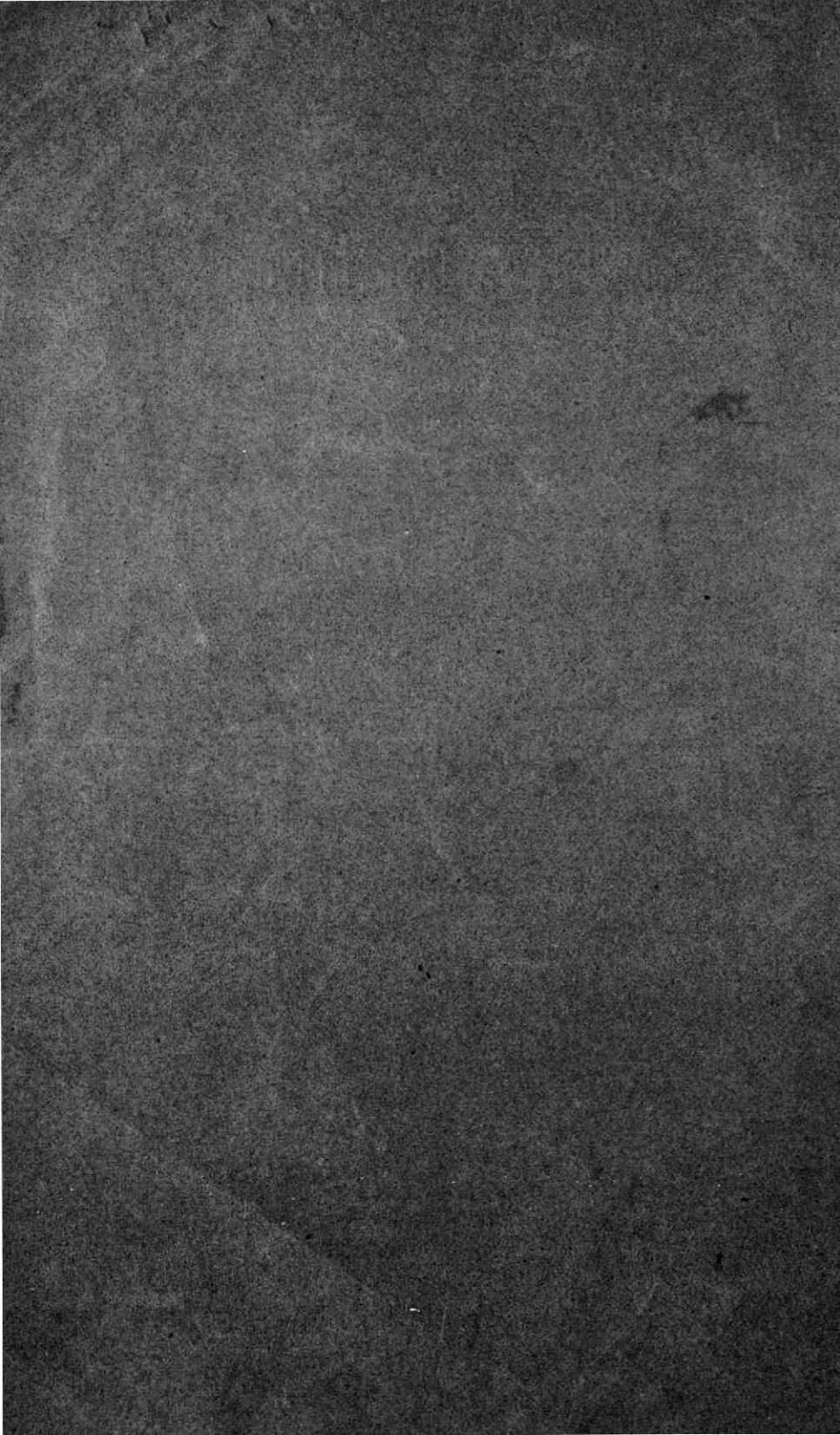
te *Mehring* in *Beijeren*

EN

den Aartsbisschop van Utrecht

bij de Oude Klerczy in *Nederland*.

UTRECHT,
J. G. ANDRIESSEN & ZOON.
1872.

306.D.24

BRIEFWISSELING

TUSSCHEN

den Oud-Katholyken Pastoor J. RENFTLE

te Mehring in Beijeren

EN

den Aartsbisschop van Utrecht

bij de Oude Klerczy in Nederland.

UTRECHT

J. G. ANDRIESEN & ZOON.

1872.

VOORBERIGT.

Het is bekend, dat er den 8sten December 1869 door den Paus een Algemeen Concilie geopend is, namelijk te Rome in de St. Pieterskerk, aan welk Concilie door hem de naam gegeven is van Vatikaansch Concilie; dat dit Concilie vier openbare zittingen gehouden heeft, waarvan de laatste den 18den Julij 1870, en dat het vervolgens geschorst is den 20sten October 1870. In die vierde zitting is door den Paus, met goedkeuring van het Concilie, zoo als hij in zijn decreet zegt, onder andere een nieuw leerstuk afgekondigd en vastgesteld, namelijk: dat de Paus, sprekende als Herder en Leeraar van alle christenen even onfeilbaar is als de Kerk zelve, en dat dus zijne uitspraken, niet wegens de toestemming der Kerk, maar uit zich zelve, *boven alle keur zijn* (irreformabiles). Wat die goedkeuring van het Concilie aangaat, dit is waar, indien men daaronder verstaat, dat de groote meerderheid der aanwezige Bisschoppen voor dat decreet gestemd heeft. Maar zoo het beteekenen moet, dat eenvoudig door die meerderheid, zoo als die daar verkregen is, een geldig besluit der Katholieke Kerk is uitgebragt, dan begaat de Paus met zijne aangematigde en vermeende onfeilbaarheid eene zeer grove dwaling. Het is meer dan genoeg bekend, hoe, voor dat het Concilie te zamen kwam, in verschillende landen, vooral in Duitschland, zich stemmen, zeer ernstige stemmen, onder anderen van Bisschoppen, verhieven om luide te protesteren tegen het vermete te en verderfelijke plan om den Paus onfeilbaar te doen verklaren. Niet minder is het bekend, welk eene hevige oppositie er in het Concilie zelf tegen de zaak gevoerd is, en dat toen

eindelijk de zaak ging doorgedreven worden, 70 Bisschoppen opzettelijk wegbleven ten einde niet te stemmen, 88 bepaald *tegen* stemden, en 62 voorstemden *in zekeren zin (juxta modum)*. Dit laatste moet noodzakelijk, daar het te doen is om eene bepaalde en duidelijke uitspraak *wat* er geloofd *moet* worden, gerekend worden gelijk te staan met *niet stemmen*: want zij stemden voor niets bepaalds. Daar heeft men dus 220 stemmen, die niet voor het decreet gestemd hebben, dat is één-vierde gedeelte van het geheele getal: want er waren oorspronkelijk 914 Bisschoppen, waarvan er echter 22 overleden waren, terwijl verscheiden anderen om ziekte of andere redenen naar hunne bisdommen waren teruggekeerd. Men heeft dan ook maar begrepen, dat het beste was, in de acten van het Concilie, die gepubliceerd zijn, den uitslag der stemming achterwege te laten. En dat zou men nu voor een decreet der Kerk willen laten doorgaan! Wat eene ongerijmdheid! Een elk, die met de regels des geloofs bekend is, weet dat in de Conciliën geene uitspraken over het geloof kunnen gedaan worden dan met *morele*, dat is, *nagenoeg* algemeenheid van stemmen. Drie-kwart van het geheel zal toch waarlijk wel door geen gezond verstand voor *nagenoeg algemeen* gehouden worden.

Nu is het helaas! ja, maar al te waar, dat nagenoeg al die opposerende Bisschoppen, in hunne bisdommen teruggekeerd, de eenen wat vroeger, de anderen wat later, zich aan het decreet van den Paus onderworpen hebben, en in hunne bisdommen hebben laten afkondigen, dat een elk op verbeurte zijner zaligheid verplicht is te gelooven, dat de Paus onfeilbaar is. Zoo is maar al te spoedig de vrees in vervulling gegaan, die de Aartsbisschop van Utrecht (niet de Pauselijke Aartsbisschop, maar de oude wettige Aartsbisschop) in een brief van 2 Junij 1870 aan een zijner geestelijken aldus uitdrukte: „Over het Algemeen Concilie zou „nog al wat te schrijven zijn. Het begint daar duchtig te spannen. „Maar of de Jezuiten, met hun speelpop, den Paus, er zich veel „aan storen zullen? Ik vrees er voor. Het gaat wel niet naar „hetgeen zij zich voorgesteld hebben; maar het schijnt, dat zij „besloten hebben door te zetten, mits zij maar eene meerderheid „van stemmen in het Concilie krijgen kunnen „ hoe dan ook.

„Dan zullen zij wijd en zijd laten klinken : ziedaar de Kerk heeft „beslist, en nu is het uitgemaakt, dat de Paus onfeilbaar is. „En wee hem, die dan nog durft tegenspartelen ! En hoe zullen „de Bisschoppen zich dan houden ? Als elk weer thuis is, is „de kracht gebroken, en de Jezuiten voeren den hoogen toon.” Ach ! wat een ellende, dat juist zij, die aan het hoofd der kudde staan, en voor allen toonbeelden van onwrikbaar geloof moesten zijn, zoo laaghartig en zoo onwaardig met de waarheid spelen. Is dan wat zij, eer zij naar Rome gingen, en ook te Rome zelf onder den adem van den Paus, zoo manhaftig als waarheid deden klinken, voor hen in eens onwaarheid geworden ? En zulks terwijl er geene enkele nieuwe reden is aangevoerd, die zij te Rome ook niet reeds kenden ! Bah ! die ontrouwe wachters in Israël !

Maar niet alleen ontrouwe wachters. Als wreede wolven stellen sommigen zich aan, die nu zelf hunne kudde gaan verscheuren omdat er onder zijn, die getrouw durven blijven aan hetgeen naar hunne eigene overtuiging waarheid is. Zoo zien wij het in Duitschland, waar onder de geestelijkheid van den tweeden rang en onder de leeken eene zeer groote beweging tegen die nieuwigheid ontstaan is. Er zijn daar Pastoors, die uitdrukkelijk en standvastig weigeren dat leugen-decreet af te kondigen. Het gevolg daarvan is, dat zulke Pastoors door hunnen Bisschop met den Kerkelijken ban geslagen en van hunne betrekking vervallen verklaard worden. Gehoorzamen nu zulke Pastoors niet, omdat het vonnis blijkbaar onregtvaardig is, en blijven de gemeentenaaren hun getrouw, of zijn er onder de Pastoors, die zich aan het decreet onderwerpen, leeken, die de nieuwigheid niet willen aannemen, dan wordt ook tegen die leeken gewoed. Alle hulp der godsdienst wordt hun geweigerd ; alle sakramenten, zelfs de doop aan hunne kinderen.

Die mishandeling daar heeft die Katholijken, die trouw willen blijven aan de oude waarheid, en zich daarom Oud-Katholieken noemen, doen uitzien naar hulp elders. Hun is bekend geworden het bestaan in Nederland van eene Oud-Katholieke Kerk met eene geregelde organisatie van Bisschoppen en Pastoors, die reeds sedert 160 jaren door de Pausen wordt vervloekt en uitgestooten, omdat zij zich niet wil onderwerpen aan de steeds toenemende aanmatigheden

en snoode willekeur van Rome, maar die desniettemin staande standvastig zich blijft houden aan de Katholieke eenheid, en aldus in de Kerk een altijddurend, levend protest tegen de Roomsche willekeur is geworden. De Jezuïten hebben goedgevonden haar den scheldnaam van *Jansenisten* te geven. Zij zelve noemt zich de *Oude Klerczy*. Tot deze hebben de Oud-Katholieken van Duitschland zich gewend om hulp. Reeds in April werd door tusschenkomst van anderen het eerste aanzoek aan den Aartsbisschop gedaan. Hier werd over onderhandeld. De Aartsbisschop stelde op den voorgrond, dat op de onbetwistbaarste wijze moest blijken van de katholiciteit van hen, die geholpen wilden worden, en wel door onderteekeningj van de geloofsbelijdenis van Trente. Hierop is nu eindelijk een formeel verzoek gekomen van den Heer Joseph Renftle, Pastoor te Mehring in het bisdom Augsburg in Beieren, waarop door den Aartsbisschop een uitvoerig antwoord gegeven is. Reeds meermalen is van deze zaak in verschillende dagbladen melding gemaakt, doch meestal zeer onnaauwkeurig of minstens onvolledig. Er is daarom begrepen, tot volledige inlichting van het publiek de correspondentie zelve in druk te geven, zoo als zij hier volgt, en wel in de eigen taal, waarin zij gevoerd is, doch daarnevens, opdat allen haar verstaan mogen, eene authentieke vertaling in het Hollandsch.

BRIEF

VAN DEN HEER RENFLE AAN DEN AARTSBISSCHOP.

REVERENDISSIME DOMINE ARCHIEPISCOPE!

Quae mense praeterito in urbe Monachii a viris catholicis deliberata et statuta sint, ex sacerdotibus Tuis ad illum congressum delegatis sine dubio jam compertum habebis. Fidem nostram integram, consilia nostra recta, et angustias, in quibus ob eandem fidem versamur, maximas esse agnoveris.

Pancratius, dioeceseos Augustanae, in qua parochia Meringensis sita est, episcopus me dogma horrendum de Papae infallibilitate rejicientem censuris gravissimis affecit parochianisque me secutis beneficia omnia denegat. Et quum nuper intra parochiae hujus fines confirmationis sacramentum impertiret, nonnullique ex meis patresfamilias chrisma ab eo peterent, eis injunxit, ut dogma illud nominis subscriptione profiterentur mihi que renunciarent, sacramento fidei solidandae ad animarum corruptelam usus. Deo gratias agamus quod pauci tantum capti sunt.

Sperans fore, ut animo Tuo prompto omnes scrupuli exempti sint, Te Reverendissime Domine, diserte rogo, ut quamprimum Confirmationis sacramentum parochianis meis largiaris. Tres anni praeteriti supra centum confirmandos sistunt, qui una voce mecum orant, ut subsidia spiritualia sibi fiant.

HOOGWAARDIGE HEER AARTSBISSCHOP!

Ongetwijfeld zult gij reeds van uwe priesters, die gij naar het Congres, in de vorige maand in de stad Munchen gehouden, hebt afgevaardigd, vernomen hebben, wat er op dat Congres door Katholijken verhandeld en besloten is. Gij zult daaruit verstaan hebben, dat ons geloof ongeschonden is, onze bedoelingen regt zijn, en de verdrukkingen, waarin wij om dat geloof verkeerden, zeer groot zijn.

Pancratius, de Bisschop van Augsburg tot wiens bisdom de parochie Mehring behoort, heeft mij, omdat ik het verfoeijelijk leerstuk van de pauselijke onfeilbaarheid verwerp, met de zwaarste straffen getroffen, en weigert aan de gemeentenaren, die mij volgen, alle weldaden der godsdienst. En toen hij onlangs binnen mijne parochie het H. Sakrament des Vormsels bediende, en eenige mij getrouwe huisvaders ook dit Sakrament van hem verlangden, vorderde hij van hen, dat zij dat leerstuk zouden onderteekenen en belijden en mij verloochenen, aldus van het Sakrament, dat dienen moet tot versterking in het geloof, misbruik makende om de zielen te verleiden. Gode zij dank dat slechts weinigen gevangen zijn.

Hopende dat al wat uw gemoed nog konde bezwaren zal opgeruimd zijn, verzoek ik u thans, Hoog Eerw: Heer! met bepaalde woorden, zoo spoedig doenlijk het Sakrament des Vormsels aan mijne gemeentenaren toe te dienen. Van de drie vorige jaren zijn er meer dan honderd vormelingen, die met mij instemmen in het verzoek om de geestelijke hulp te ontvangen.

Ne de fidei nostrae sinceritate dubitares, his litteris symbolum Tridentinum a me subscriptum addidi, quod confirmandi quoque nostri coram Te profitebuntur.

Tuus reverentissimus servus

JOSEPH RENFTLE, *Parochus.*

Meringae die 4to Oct. 1871.

PROFESSIO FIDEI.

Ego Josephus Renftle firma fide credo et profiteor omnia et singula, quae continentur in Symbolo fidei, quo sancta Romana Ecclesia utitur, videlicet: Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem coeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia saecula: Deum de Deo: lumen de lumine: Deum verum de Deo vero: genitum non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt: qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de coelis, et incarnatus est de spiritu sancto ex Maria Virgine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est: et resurrexit tertia die secundum scripturas, et ascendit in coelum, sedet ad dexteram Patris; et iterum venturus est cum gloria judicare vivos et mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum, Dominum ac vivificantem: qui ex Patre filioque procedit, qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam Catholicam et Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum, et expecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

Apostolicas et Ecclesiasticas traditiones reliquasque ejusdem Ecclesiae observationes et constitutiones firmissime admitto, et amplector.

En opdat er geen twijfel omtrent de opregtheid van ons geloof overblijve, voeg ik hierbij de Geloofsbelijdenis van Trente, door mij onderteevend, dewelke ook door de vormelingen voor U zal uitgesproken worden.

Met den meesten eerbied Uw Dienaar

JOSEPH RENFTLE, *Pastoor.*

Mehring 4 Oct. 1871.

GELOFSBELJDENIS.

Ik Joseph Renftle geloof vastelijk en belijd alle de artikelen en elk artikel in het bijzonder, bevat in het geloofsbegrip, waarvan de Roomsche Kerk zich bedient, als volgt:

Ik geloof in éénen God, den almachtigen Vader, schepper van hemel en aarde, van alle zichtbare en onzichtbare dingen. En in éénen Heer Jezus Christus, den eeniggeboren Zoon Gods, voor alle eeuwen uit den Vader geboren; God uit God, licht uit licht, waarachtig God uit waarachtig God; geboren en niet gemaakt; een in wezen met den Vader; door wien alle dingen gemaakt zijn; die om ons menschen en ter onzer zaligheid is nedergedaald van den hemel, en het vleesch heeft aangenomen door den Heiligen Geest uit de Maagd Maria, en mensch geworden is; die ook voor ons gekruist is onder Pontius Pilatus, geleden heeft en begraven is; en ten derden dage verreezen is volgens de Schrifturen, en opgeklommen is ten hemel, en zit aan de rechterhand des Vaders; die ten tweede male komen zal met heerlijkheid om te oordeelen levenden en dooden; wiens rijk geen einde zal hebben. En in den Heiligen Geest, die Heer is en levend maakt; die uit den Vader en den Zoon voortkomt; die met den Vader en den Zoon tegelijk wordt aanbeden en verheerlijkt; die door de Profeten gesproken heeft. En in ééne, heilige, katholieke en Apostolische Kerk. Ik be-

Item sacram Scripturam juxta eum sensum, quem tenuit et tenet Sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, et interpretatione sacrarum Scripturarum, admitto: nec eam unquam, nisi juxta unanimum consensum Patrum accipiam et interpretabor.

Profiteor quoque septem esse vere et proprie Sacramenta novae Legis, a Jesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum, confirmationem, Eucharistiam, Poenitentiam, extremam unctionem, Ordinem et Matrimonium, illaque gratiam conferre: et ex his Baptismum, Confirmationem et Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque et approbatos Ecclesiae Catholicae ritus, in supradictorum omnium Sacramentorum solemnibus administratione recipio et admitto.

Omnia et singula, quae de peccato originali et de justificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita et declarata fuerunt, amplector et recipio.

Profiteor pariter, in Missa offerri Deo verum, proprium et propitiatorium Sacrificium pro vivis et defunctis: utque in sanctissimo Eucharistiae Sacramento esse vere, realiter et substantialiter corpus et sanguinem una cum anima et divinitate Domini nostri Jesu Christi fierique conversionem totius substantiae panis in corpus, et totius substantiae vini in sanguinem, quam conversionem Catholica Ecclesia Transsubstantiationem appellat.

Fateor etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi. Constantiter teneo purgatorium esse animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari.

Similiter et sanctos una cum Christo regnantes venerandos atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas.

lijd één doopsel ter vergeving der zonden, en ik verwacht de verrijzenis der dooden en het leven der toekomstige eeuwen. Amen.

Met vast geloof neem ik aan en omhels de Apostolische en kerkelijke overleveringen, en de overige onderhoudingen en geboden derzelfde Kerk.

Even zoo neem ik aan de Heilige Schriftuur volgens dien zin, dien onze Moeder de Heilige Kerk, aan wie het toekomt om te oordeelen over den waren zin en de verklaring der Heilige Schriften, daaraan geeft en altijd gegeven heeft, en ik zal haar nooit anders verstaan en verklaren dan volgens het eensgezinde gevoelen der kerkvaders.

Ik belijd ook zeven Sakramenten der nieuwe wet, in den waren en eigenlijken zin, ingesteld door onzen Heer Jezus Christus, en dienende tot zaligheid van het menschelijk geslacht, schoon niet allen voor elk in het bijzonder noodzakelijk zijn, namelijk: het Doopsel, het Vormsel, het H. Sakrament des Altaars, het Sakrament van Penitentie, het laatste Oliesel, het Priesterschap en het Huwelijk; en dat zij genade geven; en dat onder dezen het Doopsel, het Vormsel en het Priesterschap niet zonder heiligschennis ten tweeden male kunnen ontvangen worden. Ik neem ook aan en erken de gevestigde en goedgekeurde gebruiken der Katholieke kerk bij de plechtige bediening van al de bovengenoemde Sakramenten.

Ik neem aan en omhels alles wat in bijzonderheden in het Heilig Concilie van Trente is vastgesteld en verklaard omtrent de erfzonde en de regtvaardigmaking.

Evenzoo belijd ik, dat in de Mis een waarachtig en eigenlijk zoenoffer voor levenden 'en dooden aan God wordt opgedragen, en dat in het Allerheiligst Sakrament des Altaars het ligchaam en bloed, tegelijk met de ziel en de godheid van onzen Heer Jezus Christus waarlijk,

Firmissime assero imagines Christi ac Deiparae semper Virginis nec non aliorum Sanctorum, habendas et retinendas esse, atque eis debitum honorem ac venerationem impertiendam.

Indulgentiarum etiam potestatem a Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maxime salutarem esse affirmo.

Sanctam, Catholicam, et Apostolicam Romanam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrem et magistram agnosco: Romanoque Pontifici B. Petri Apostolorum Principis Successori, ac Jesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo ac juro.

Caetera item omnia, a sacris Canonibus et Oecumenicis Conciliis, ac praecipue a Sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita et declarata indubitanter recipio atque profiteor: simulque contraria omnia, atque haereses quascunque ab Ecclesia damnatas, et rejectas, et anathematizatas ego pariter damno, rejicio, et anathematizo.

Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in praesenti sponte profiteor, et veraciter teneo, eandem integram, et inviolatam usque ad extremum vitae spiritum constantissime (Deo adjuvante) retinere et confiteri, atque a meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri et praedicari quantum in me erit, curaturum ego idem Josephus Renftle spondeo, foveo, ac juro; sic me Deus adjuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

Mering den 4. October 1871.

JOSEF RENFTLE *Pfarrer.*

wezenlijk en in eigen zelfstandigheid tegenwoordig is, en dat de geheele zelfstandigheid van het brood veranderd wordt in zijn ligchaam en de geheele zelfstandigheid van den wijn in zijn bloed, welke verandering de katholieke Kerk *Transsubstantiatie* noemt.

Ook belijd ik, dat onder elk der bcide gedaanten Christus geheel en gansch, en het Sakrament in waarheid genuttigd wordt. Ik houd voor vast, dat er een Vagevuur is, en dat de zielen, die daar opgehouden worden, door de gebeden der geloovigen geholpen worden.

Evenzoo dat de Heiligen, die met Christus heerschen, geëerd en aangeropen moeten worden, en dat zij voor ons gebeden aan God opdragen, en dat hunne overblijfselen moeten verëerd worden.

Ten nadrukkelijkste belijd ik, dat men beelden van Christus en van de moeder Gods altijd Maagd en van de andere Heiligen mag hebben en houden, en dat men daaraan eene behoorlijke eer en vereering mag bewijzen en toebrengen.

Ook erken ik, dat door Christus aan de Kerk de magt gelaten is van aflaten te geven, en het gebruik daarvan heilzaam is voor het Christenvolk.

Ik erken de Heilige, Katholieke en Apostolische Roomsche Kerk voor de Moeder en Leermeesteres van alle Kerken, en ik beloof en bezweer aan den Roomschen Paus, den opvolger van den Heiligen Petrus den eersten der Apostelen, en den plaatsbekleeder van Christus, ware gehoorzaamheid.

Ik neem ook zonder eenigen twijfel aan en belijd alle andere dingen, door de Heilige Canons, door de Algemeene Conciliën, en bijzonder door dit Heilig Concilie van Trente overgeleverd, bepaald, en uitgesproken: en tegelijker tijd doem ik, verwerp ik, en vervloek ik al wat hiermede strijdig is, en alle ketterijen

zonder onderscheid, door de Kerk gedoemd, verworpen en vervloekt.

Dit ware Katholijke geloof, buiten hetwelk niemand zalig kan zijn, hetwelk ik thans met vrijen wil belijd en voor waarheid erken, beloof ik en zweer ik geheel en ongeschonden, met de hulp van God, tot mijnen laatsten adem te bewaren en te belijden, en door mijne onderhoorigen en door hen, voor wie de zorg in mijne bediening mij aangaat, zooveel in mij is, te doen houden, leeren en prediken, ik Joseph Renftle.

Zoo waarlijk helpe mij God en dit zijn heilig Evangelie.

Mehring 4 October 1871.

JOSEF RENFTLE, *Pastoor.*

ANTWOORD

VAN DEN AARTSBISSCHOP AAN DEN HEER RENFLE.

HENRICUS, Dei gratia Archiepiscopus Ultrajectensis, dilectissimo nobis in Christo, admodum Reverendo Domino JOSEPHO RENFTLE, Parocho Meringensi, salutem in Domino!

Pervenerunt ad nos litterae tuae, datae Meringae die quarta mensis Octobris hujusce anni, per quas nobis communicas, quonam modo ordinarius tuus, Episcopus Augustanus, te fidelesque tibi adhaerentes, tecumque abhorrentes a profana ac impia novitate fidei, et exinde renitentes novum dogma infallibilitatis papalis subscribere ac profiteri, gravissimis censuris percussit, nec non Sanctum Chrisma ab eo petentibus omnia Christi dona denegavit. O crimen infaustum! O injuriam ipsi Spiritui Sancto illatam, per os Pauli ad nos clamitanti, frustra nos credere nisi Evangelium qua ratione nobis praedicatum est teneamus, imo anathemate ferendum declaranti quemquem evangelizantem praeter id quod accepimus, etiamsi angelus e caelo fuerit.

Non tamen exiguo nobis gaudio fuit, per litteras tuas accipere, nonnisi paucos e tuis per injustam istam Sacramentorum denegationem captos fuisse ad fidem paternam infitiandam. Maximas Deo gratias, cujus potentissima gratia hoc operatum est. Ille etenim est, a quo omne datum optimum et omne donum perfectum descendit; illius certe donum est ut in fide permaneamus et per fidem salvemur; nam non sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est, qui et idoneos nos facit ministros

HENRICUS, door Gods genade Aartsbisschop van Utrecht, aan den in Christus ons zeer geliefden, den Zeer Eerwaardigen Heer JOSEF RENFTLE, Pastoor van Mehring, heil in den Heer!

Uw brief, gedagteekend uit Mehring den vierden October dezes jaars, in welken gij ons mededeelt, hoe de Bisschop van Augsburg, onder wien gij staat, u en de geloovigen, die u aanhangen, en die met u de onheilige en snoode nieuwigheid des geloofs verfoeijen, en daarom weigeren het nieuwe leerstuk der pauselijke onfeilbaarheid te onderteekenen en te belijden, met de zwaarste straffen getroffen heeft, en hun, toen zij het H. Vormsel van hem verzochten, alles ontzegd heeft, wat ons door Christus is geschonken, is ons geworden. Wat een heillooze misdaad! Wat eene belediging, den Heiligen Geest zelven aangedaan, die door den mond van Paulus ons toeroept, dat zij te vergeefs gelooven zoo wij het Evangelie niet houden op die wijze als het ons gepredikt is, ja zelfs verklaart, dat een elk die een ander Evangelie predikt, dan hetgeen wij ontvangen hebben, vervloekt moet worden, ook al ware hij een engel uit den hemel.

Intusschen was het ons eene niet geringe vreugde, uit uwen brief te vernemen, dat slechts weinigen der uwen door die onregtvaardige weigering van Sakramenten gevangen zijn geworden om het voorvaderlijk geloof te verloochenen. Groote dank zij Gode, door wiens alvermogende genade dit is uitgewerkt. Hij toch

novi testamenti. Enixe rogamus Deum, nec non plane confidimus, quia qui opus hoc bonum in iis coepit perficiet usque ad diem Christi.

Congratulamur et tibi, dilectissime frater! quod Deus misericordiarum Pater, servaverit te in tentatione, ne deficeret fides tua, imo quod tanto gratiae suae robore te confortaverit, ut non veritus sis pro tuendo fidei deposito, quae a Christo ejusque Ecclesia nobis tradita fuit, summam contumeliam pati, quasi fuisses ethnicus et publicanus. Non te terreat, frater! furor servilium adulatorum omnipotentiae papalis. Non te terreat nefandum illorum anathema. Istiusmodi anathema non aliter se habet ac benedictio, de qua Christus nos docuit. Si quis fuerit filius pacis, pax illi deprecata requiescet super illum; sin autem, ad deprecantem revertetur. Sic et anathema injuste irrogatum non tanget, sed redibit in ipsum infidelem ac injustum judicem. Isti sunt iudices, de quibus ipse Deus declarat: nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Ad illos terribilis haec vox divina: usquequo iudicatis iniquitatem et facies peccatorum sumitis?... Ego dixi: dii estis; vos autem sicut homines moriemini et sicut unas de principibus cadetis. Tam longe abest nocere tibi illud anathema, ut potius cum Apostolis gaudere quaeas quoniam dignus habitus es pro nomine Jesu, id est pro veritate, contumeliam pati. Perge igitur, frater! Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.

Maximo nobis hic gaudio fuit, quod Congressus Monachiensis, dum se accinxit strenue ac indefesse pugnam pro incolumi servanda catholica fide, etiam diligentissime ab omni lue schismatis se abstinuit. Hanc viam ipsimet in longo ac vehementissimo certamine secuti sumus. Hac sola via nos invicem occurrere ac commune certamen inire possumus. Et certe hac sola

is het, van wien alle goede gift en alle volmaakte gaaf afkomt; voorzeker is het eene gaaf van hem, dat wij in het geloof blijven en door het geloof behouden worden: want wij zijn niet bekwaam uit ons zelve iets te denken als uit ons zelve, maar al onze bekwaamheid is uit God, die ons ook tot bekwaame dienaars maakt van het nieuw verbond. Vurig bidden wij God, en wij hebben een volkomen betrouwen, dat hij die dit goede werk in hen begonnen heeft het ook voltrekken zal tot den dag van Christus.

Ook u, zeer geliefde broeder! wenschen wij geluk, dat God, de Vader der barmhartigheid, u bewaard heeft in de bekoring, opdat uw geloof niet bezwijken zoude, ja u met zulk eene kracht zijner genade versterkt heeft, dat gij niet geschroomd hebt voor de handhaving van het pand des geloofs, dat ons door Christus en zijne Kerk is overgeleverd, de hoogste versmaadheid te lijden, alsof gij een heiden en een tollenaar waart. Laat de woede der slaafsche vleijers van de pauselijke almacht u niet vervaard maken, broeder! Laat hun snood anathema u geen schrik aanjagen. Met zulk een anathema is het even zoo gesteld als met de zegening, waarvan Christus ons leert. Zoo iemand een kind des vredes is, zal de vrede, die over hem wordt afgeroepen, op hem rusten, zoo niet, dan zal die vrede terugkeeren op hem zelf, die hem afroept. Zoo ook zal de onregtvaardig uitgesproken vloek u niet treffen, maar hij zal terugkeeren op den ontrouwen en onregtvaardigen regter zelve. Die regters zijn dezulken, waarvan God zelf verklaart: zij hebben het niet verstaan, noch bevat, zij wandelen in duisternis. Tegen hen laat Gods vreeselijke stem zich aldus hooren: hoelang zult gij onregt oordeelen, en het aangezigt der kwaaddoeners begunstigen?.... Ik zeide wel: gij zijt goden; edoch gij zult sterven als menschen, en gij zult te gronde gaan gelijk

via, si Pastori et Episcopo animarum nostrarum ita placuerit, victoriam in ejus Ecclesia reportare poterimus. Quicumque etenim ab unitate Ecclesiae recedit non errorem vincit, sed per errorem vincitur. Hinc et magnopere nobis placuit subscriptio tua Symboli Tridentini catholicae fidei. Signum nobis est in unitate ejusdem fidei nos ambulare.

Non solum autem nobis communicas injustam repulsam, quam parochiani tui a suo Episcopo passi sunt, verum et rogas nos ut nos ad te transeamus et te adjuvemus administrando fidelibus tuis parochianis sanctum Confirmationis sacramentum. Propositio sane magni momenti! Rogas nempe, ut ordinem a canonibus constitutum perturbemus, ac in aliena dioecesi invito ordinario pontificalia munia exerceamus. Rati sumus, in re tam gravi non sine consilio procedendum. Capitulo nostro desiderium tuum proposuimus. Duplex hic quaestio nobis instituenda fuit. Altera: utrum liceret nobis hocce in casu institutionem canonicam supergredi. Altera: num forte etiam officium nobis ducendum sit.

Ad resolvendas has quaestiones prima nobis auctoritas fuit ipsum jus ecclesiasticum, nempe: Decr. Grat. part. I, dist. 1. Ibi distinguuntur inter *fas* et *jus*. *Fas* dicitur quodcumque legi divinae seu juri naturali conforme est, quod vero huic repugnat *nefas*. *Jus* vero nuncupatur quodcumque a lege humana aut more humano constitutum. Summa illa lex charitatis, a Christo in Evangelio praedicata: «omnia quaecumque vultis, ut faciant vobis homines, et vos eadem facite illis: haec est enim lex et prophetae,» merito lex divina, vel potius naturalis dicitur. Quid igitur summum *fas* nisi quidquid lex illa charitatis jubet? Tantum *fas* illud omne *jus* ab hominibus constitutum superat, quantum divina majestas humanam vilitatem. Hinc nobis visum est, nedum nefas esset te adjuvare, econtra summum

andere vorsten. Het is er zoo verre af dat die vloek u zoude schaden, dat gij u veeleer met de Apostelen kunt verblijden, dat gij waardig bevonden zijt voor den naam van Jezus, dat is, voor de waarheid, versmaadheid te lijden. Ga dan voort, broeder! Houd hetgeen gij hebt, opdat niemand uwe kroon neme.

Het heeft ons hier zeer verblijd, dat het Munchener Congres, terwijl het zich aangegord heeft, om moedig en onbezweken te strijden voor het onverminkt handhaven van het katholijk geloof, zich te gelijkertijd zorgvuldig onthouden heeft van al wat geleek naar scheuring. Het is dezelfde weg, dien ook wij zelf in onzen langdurigen en allerhevigsten strijd bewandeld hebben. Alleen op dezen weg is het, dat wij elkander ontmoeten kunnen en eenen gemeenschappelijken strijd kunnen aangaan. En voorzeker ook langs dezen weg alleen zullen wij, zoo het den Herder en Opziener onzer zielen behagen mag, de overwinning in zijne kerk kunnen behalen. Want al wie afwijkt van de eenheid der kerk overwint de dwaling niet, maar wordt door de dwaling overwonnen. Daarom heeft uwe onderteekening van de katholieke geloofsbelijdenis van Trente ons zeer behaagd. Het is ons een teeken, dat wij in de eenheid des geloofs wandelen.

Maar niet slechts deelt gij ons mede de onregtvaardige afwijzing, die uwe gemeentenaren van hunnen Bisschop ondergaan hebben; gij verzoekt ons tevens tot u te komen en u te helpen door aan uwe gemeentenaren het H. Vormsel toe te dienen. Dat is voorwaar een voorstel van hoog gewigt. Want hiermede verzoekt gij ons, de orde, die door de kerkregels is vastgesteld, te verstören, en in een ander bisdom tegen den zin van den eigen Bisschop bisschoppelijke bedieningen uit te oefenen. Wij hebben gemeend, dat wij in eene zaak van zooveel gewigt niet mogten te werk gaan zonder

nobis fas esse. Officium charitatis nobis est, fratribus quasi omnibus Christi donis despoliatis ac semivivis relictis, opem ferre.

Altera, ac certe non minor, auctoritas nobis est doctrina sanctorum Patrum. Illustrissimus Dominus Varlet, Episcopus Babyloniensis, in secunda sua Apologia. (Seconde Apologie) venerabile agmen doctissimorum Patrum, hac de re testantium, adducit. Audiamus unum pro omnibus. S. Cyprianus sic scribit ad Stephanum. Ep. 68: «Idcirco copiosum corpus est sacerdotum, concordiae mutae glutino atque unitatis vinculo copulatum, ut si quis ex collegio nostro haeresim facere et gregem Christi lacerare et vastare tentaverit, subveniant caeteri... nam etsi pastores multi sumus, unum tamen gregem pascimus, et oves universas quas Christus sanguine suo et passione quaesivit, colligere et fovere debemus, nec pati supplices et dolentes fratres nostros crudeliter despici, et superba quorundam praesumptione calcari.»

Tot tantisque testibus nixus Illustrissimus ille vir non dubitavit ecclesiastici juris decreta transgredi, ut subveniret Ecclesiae nostrae Batavae, ne, injustissime ac injuriosissime a Romano Pontifice vexata, penitus periret. Pium hoc auxilium a sexcentis nobilissimis doctissimisque viris ecclesiasticis probatum ac laudatum. Sicque ipsamet Ecclesiae nostrae historia tertium nobis suggerit argumentum, quo movemur tibi tuisque subvenire.

Unus autem scrupulus nobis restat, necessario solvendus priusquam ad te venire opemque desideratam ferre possimus. En scrupulus. Numquid constitutione et legibus Regni Bavarici Episcopo extraneo permittitur illic invito ordinario pontificalia munia exercere! Nisi hoc permissum sit, valde timendum ne officium nostrum, charitatis ergo susceptum, causa tribulationum fieret, sicque forsitan in detrimentum bonae causae

raad gehouden te hebben. Wij hebben uw verlangen aan ons Kapittel voorgesteld. Twee vragen hadden wij hier te onderzoeken: ten eerste, of het ons geoorloofd zoude zijn in dit geval het kerkelijk voorschrift te overtreden; ten tweede, of wij het misschien zelfs eene pligt moesten rekenen.

Het eerste wat ter oplossing dezer vragen voor ons van gezag was, is het kerkregt zelf, namelijk: het *Decr. Grat.* 1^e deel, 1^e dist. Hier wordt onderscheid gemaakt tusschen hetgeen *in zich zelf goed* en hetgeen *regtmatig* is (*fas* en *jus*). *In zich zelf goed* wordt genoemd al wat overeenstemt met goddelijke wet of natuurwet: wat daartegen strijdt is *kwaad* (*nefus*). Onder *regtmatig* (*jus*) daarentegen wordt verstaan al wat door menschelijke wet of door menschelijk gebruik is ingesteld. Te regt wordt die hoogste wet der liefde, door Christus in het Evangelie gepredikt: «doet aan de menschen al hetgeen gij wilt dat zij aan u doen: want dit is de wet en de profeten,» goddelijke wet of liever natuurwet genoemd. Wat is dan wel in de eerste plaats en boven alles *goed* zoo niet hetgeen door die wet der liefde geboden wordt? Dat *goed* staat boven alles, wat door de menschen als *regt* gesteld is, even hoog als de goddelijke majesteit hoog verheven is boven de menschelijke nietigheid. Daarom is het ons voorgekomen, dat, wel verre dat het *kwaad* in ons zoude zijn u te helpen, het integendeel boven alles *pligtmatig* voor ons is. Het is ons een pligt der liefde, broeders, die als het ware van al de goederen van Christus beroofd zijn en half dood zijn blijven liggen, hulp te bieden.

Een ander en voorzeker niet minder eerbiedwaardig gezag voor ons is de leer der Kerkvaders. De doorluchtige Heer Varlet, Bisschop van Babyionië, voert in zijn tweede verdedigingschrift (Seconde Apologie) eene achtbare schaar van geleerde Kerkvaders aan, die over

verteretur. Hinc placeat tibi, carissime frater! certiores nos facere hac de re, et quidem tali responsione, ut nullus dubio locus relinquatur. Numquid forsán aliquod rescriptum, licentiam continens, a ministris regiis acquiri posset?

Statim ac scrupulus ille solutus erit perpendere poterimus, quonam tempore ad te proficiscemur. Non ut lubet de tempore nobis disponendum. Nobis ipsis nempe duobus abhinc annis munus est alumnos pro dioecesi nostra instituendi ac instruendi in clericos ac ministros ecclesiasticos. Nullum habemus qui vicem nostram nobis absentibus gerat. Hinc nonnisi tempore feriarum opportunum nobis erit longe aut aliquamdiu abesse. Hinc et forsán parochianis tuis aliquamdiu exspectandum erit auxilium quod a nobis optant. Hoc autem non nimis illis doleat. Fides etenim nos docet, ubi desiderium ardens sacramentorum animum implèt, fructum sacramentorum non deesse. Ardeant igitur Spiritu Sancto repleri. Solliciti sint, oratione, meditatione, solitudine, bonorum operum exercitio, morum integritate ac pugna contra mundanas cupiditates, cor suum praeparare ut sit dignum habitaculum Spiritus Sancti. Et minime ambigendum, quin Spiritus Sanctus illis, etiam antequam chrismate ungantur, dona sua impertiat, illosque confortet ut strenue et indefesse pugnent in certamine jam inito. Patres nostrates, antequam Episcopus Babylo-niensis auxilio illis venisset, plusquam viginti annis Confirmatione privati fuere; et nihilominus magno robore pugnam sustinuerunt. Deus ipse pugnat pro suis et cum suis.

Salutes, quaesimus, frater! omnes tecum in fide stantes. Salutes et apprime Dominos Döllinger, Friedrich, aliosque antesignanos illustris certaminis. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pa-

deze zaak spreken. Laat ons een voor allen hooren. De H. Cyprianus schrijft als volgt aan Stephanus, 68^e brief: «Het ligchaam der priesterschap is daarom zoo talrijk, «en door onderlinge eendragt aan eengehecht en door «den band van eenheid verbonden, opdat zoo iemand onzer mogt beproeven scheuring te maken en de kudde «van Christus te verscheuren en te verwoesten, de overigen te hulp komen want schoon wij vele herders zijn, wij weiden nochtans slechts eene kudde, en wij «moeten al de schapen, die Christus zich door zijn bloed «en zijn lijden te zamen gebragt heeft, verzamelen en «verzorgen, en niet dulden, dat onze smeekende en «treurende broeders wreedelijk versmaad en door de «hoogmoedige aanmatiging van sommigen vertrappt «worden.»

Die doorluchtige man, op zoo vele en zoo aanzienlijke getuigen steunende, heeft niet geaarzeld de voorschriften van het kerkregt te overtreden, ten einde onze Nederlandsche Kerk te hulp te komen, opdat zij niet door de hoogst onregtvaardige en even smadelijke mishandeling van den Paus geheel te gronde zoude gaan. Deze liefderijke hulp is door duizend van de edelste en geleerdste geestelijken goedgekeurd en geprezen. En zoo levert dan de geschiedenis zelve van onze eigene kerk een derde beweeggrond om U en de uwen te hulp te komen.

Er blijft ons echter eene zwaarigheid over, die noodzakelijk moet opgelost worden eer wij tot U kunnen komen om de verlangde hulp te bewijzen. Ziehier dezelve. Laten de grondwet en de wetten van Beijeren het toe, dat een vreemde Bisschop aldaar tegen den wil van den eigen Bisschop bisschoppelijke bedieningen komt uitoefenen! Zoo dat niet geoorloofd is, is het te vreezen, dat onze dienst, liefdeshalve ondernomen, eene oorzaak van beroeringen zoude worden, en aldus ten

ter misericordiarum et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem, qua exhortamur et ipsi a Deo. Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis: ita et per Christum abundat consolatio nostra. Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute, sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute, quae operatur tolerantiam earundem passionum, quae et nos patimur: ut spes nostra firma sit pro vobis, scientes quod sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis. Amen.

Manu nostra subscribimus

Obsequentissimus tibi

Ultrajecti

Archiepiscopus Ultrajectensis

15 Novembris 1871.

† H. Loos.

nadeele der goede zaak zoude strekken. Daarom, geliefde broeder! wees zoo goed ons zekerheid omtrent deze zaak te geven, en wel door een antwoord, dat geenerlei grond van twijfel overlaat. Zoude welligt een verlofbrief van de Ministers des Konings daaromtrent te verkrijgen zijn?

Zoodra deze zwaarigheid zal opgelost zijn, zullen wij in overweging kunnen nemen, wanneer wij op reis zullen gaan om tot u te komen. Wij kunnen niet naar ons believen over den tijd beschikken. Want sedert twee jaren hebben wij tot taak, zelf kweekelingen voor onze diocees op te leiden en te onderrigten tot geestelijken en kerkelijke bedienaars. En wij hebben niemand, die bij afwezigheid onze plaatsvervanger zoude zijn. Daarom alleen in den vacantielijd zoude het ons schicken ons verreweg of voor eenigzins langen tijd te verwijderen. Daarom zullen ook welligt uwe gemeentenaren wat lang moeten wachten naar de hulp, die zij van ons verlangen. Doch laat hun dit niet te zeer bedroeven. Want het geloof leert ons, dat zoo eene vurige begeerte naar de Sakramenten het gemoed vervult, ook de vrucht der Sakramenten niet ontbreekt. Dat zij dan vurig haken om met den Heiligen Geest vervuld te worden. Dat ze bezorgd zijn om door gebed, overdenking, eenzaamheid, beoefening van goede werken, onberispelijkheid van zeden en bestrijding der wereldsche lusten hun hart te bereiden, opdat het eene waardige woonstede worde van den Heiligen Geest. En dan valt geenzins te betwijfelen, of de H. Geest zal hun, ook voor dat zij met het chrisma gezalfd worden, zijne gaven verleen en hen versterken opdat zij moedig en onbezweken kampen in den aangevangen strijd. Onze voorvaders zijn, voor dat de Bisschop van Babylonie hun te hulp kwam, meer dan twintig jaren van het H. Vormsel verstoken geweest

en hebben niettemin den strijd met groote kracht volgehouden. God zelf strijdt voor en met de zijnen.

Gelief, broeder! allen die met u vaststaan in het geloof te groeten. Groet vooral de Heeren Döllinger, Friedrich, en de andere voorgangers in den roemrijken strijd. Genade en vrede zij ulieden van God onzen Vader en van den Heer Jezus Christus. Geloofd zij God, de vader onzes Heeren Jezus Christus, de Vader der barmhartigheden, en de God aller vertroosting, die ons vertroost in alle onze verdrukkingen: opdat wij ook zouden kunnen vertroosten allen die in eenige verdrukking zijn door de vertroosting, met dewelke wij zelf door God vertroost worden. Want gelijk het lijden van Christus in ons overvloedig is, zoo is door Christus onze vertroosting overvloedig. Nu het zij dat wij verdrukt worden, het is tot uwe vertroosting en zaligheid; het zij dat wij vertroost worden, het is ook tot uwe vertroosting en zaligheid, die uitgewerkt wordt door het verdragen derzelfde verdrukkingen, welke wij ook lijden; zoo dat wij eene vaste hoop hebben voor u, wetende, dat gelijk gij aan de verdrukking deelachtig zijt, gij ook alzoo aan de vertroosting zult deelachtig worden. Amen.

Wij onderteekenen dit met onze hand

Utrecht,
15 November 1871.

Uw dienstvaardige
De Aartsbisschop van Utrecht
† H. Loos.